

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาในสาขารัฐศาสตร์ และสาขาเศรษฐศาสตร์ มีความเกี่ยวพันกันมานานและศาสตร์ทั้ง 2 นี้ ยังมีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด ในบางขณะเราไม่สามารถแยกได้อย่างเด่นชัดต่อประเด็นในปัญหาหนึ่ง ๆ ว่าเป็นประเด็นทางรัฐศาสตร์หรือเป็นประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ เหตุที่ศาสตร์ทั้ง 2 มีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดเช่นนี้เนื่องมาจากในสภาพความเป็นจริง ผลกระทบจากกิจกรรมใด ๆ ของทั้ง 2 ฝ่ายต่างก็จะส่งผลถึงกันเสมอ มาก-น้อย ตามแต่สถานการณ์

ความสัมพันธ์ของ 2 สาขาวิชาดังกล่าว เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ามียากฐานที่เกี่ยวข้องต่อกัน ดังที่ Charles Beard¹ ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ทั้ง 2 ว่า "สภาพเศรษฐกิจกำหนดลักษณะการเมือง เพราะแรกเริ่มเดิมที มนุษย์ต้องกินต้องใช้ เพื่อความอยู่รอดก่อนที่มนุษย์จะสถาปนาสังคมและรัฐขึ้น" เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว ก็ถือได้ว่าสภาวะความเป็นอยู่เป็นตัวกำหนดให้มนุษย์ต้องคิดค้นรูปแบบในการปกครอง และจัดสรรปันส่วนทรัพยากรที่มีอยู่ให้คนในสังคมนั้นอย่างเหมาะสม วิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองมีข้อสมมุติฐานที่สำคัญ ๆ เช่น²

1. ใครครอบครองปัจจัยการผลิต ก็กุมอำนาจทางการเมือง
2. ใครกุมอำนาจทางการเมือง ก็ใช้อำนาจทางการเมือง เพื่อรักษาและเพิ่มพูนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ-สังคม ของคน (กลุ่ม) นั้น
3. การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ (โดยเฉพาะสังคมด้อยพัฒนา เช่นประเทศไทย) ไม่อาจแก้ได้ด้วยวิถีทางเศรษฐกิจแต่ลำพัง หากต้องอาศัยวิถีทางทางการเมือง

¹ Charles Beard, The Economic Basis of Politis, 1974, หน้า 107-108, อ้างใน, กรรมการนิสิต คณะรัฐศาสตร์ เศรษฐกิจ ; การเมือง:ความสัมพันธ์และผลสะท้อนต่อสังคม (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับสำนักพิมพ์รหัส, 2523), หน้า 17.

² สุชาย ตรีรัตน์, เศรษฐกิจ ; การเมือง:ความสัมพันธ์และผลสะท้อนต่อสังคม, หน้า 29.

4. การเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง หรือนัยหนึ่ง ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ (แปลจากคำว่าประชาธิปไตย) เท่านั้นจึงจะช่วยคลี่คลายปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างได้ผล และจะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศ ให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างถาวร ในขณะที่ความมั่นคงของสังคมก็จะเกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ

เราอาจจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นปัญหาทางรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ได้จากปัญหาในการพัฒนาประเทศ เมื่อเอ่ยถึงการพัฒนาประเทศ เราจะมองถึงหน้าที่ประการหนึ่งของรัฐบาลที่จะต้องกระทำ โดยพัฒนาเพื่อให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้า พัฒนาคนในประเทศให้มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ก็คือการอยู่ดีมีสุข มีความสามารถในการตอบสนองต่อสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นอกเหนือจากความจำเป็นพื้นฐาน และสิ่งที่จะทำให้เกิดลักษณะเช่นนี้จำเป็นต้องอาศัยประสิทธิภาพในการดำเนินการทางเศรษฐกิจ และในที่สุดก็ย้อนกลับมาถึงประเด็นปัญหาของรัฐ ในการจัดสรรทรัพยากรอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพการดำเนินงานทางเศรษฐกิจได้สูงสุด

จากความสัมพันธ์ดังกล่าว เมื่อนำมาพิจารณาในกรณีของการพัฒนาประเทศนั้น ปัญหาสำคัญประการหนึ่ง คือ การขาดแคลนทุน หรือปัญหาการสะสมทุนมีน้อย ซึ่งเป็นบ่อเกิดของความยากจน อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้องมีการพัฒนา

Ragnar Nurkse³ ได้กล่าวไว้ว่า “บุคคลที่ยากจน ย่อมไม่มีอาหารเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอ ผลของการบริโภคอาหารที่ต่ำกว่าความต้องการย่อมทำให้สุขภาพอ่อนแอ เมื่อร่างกายอ่อนแอ สมรรถภาพในการทำงานก็ย่อมต่ำ ซึ่งหมายถึงความเป็นอยู่ที่ยากจน และมีความหมายต่อไปว่า เขาจะไม่สามารถมีอาหารเพื่อการบริโภคที่พอเพียง สถานการณ์ดังกล่าวนี้ เมื่อนำไปใช้กับประเทศชาติโดยส่วนรวม ก็จะสามารถสรุปเป็นข้อความที่พูดกันซ้ำซากอยู่เสมอว่าประเทศยากจน เพราะเป็นประเทศที่ยากจน”

³ Ragnar Nurkse, Problem of Capital Formation in Underdeveloped Countries, 1953, แปลโดย นราทิพย์ ชูติวงศ์ และวัฒนา ส.จันเจริญ, ปัญหาการสร้างทุนในประเทศด้อยพัฒนา (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2520).

การที่ประเทศมีความยากจน เพราะประชาชนยากจน และระบบเศรษฐกิจไม่ได้รับการพัฒนา กล่าวคือในทางด้านอุปทาน (supply) รายได้ที่แท้จริงของประชาชนต่ำ ทำให้การออมและการสะสมทุนมีน้อย ดังนั้นประสิทธิภาพการผลิตจึงต่ำ และทำให้ระดับรายได้ต่ำตามไปด้วย ทางด้านอุปสงค์ (demand) เมื่อประเทศมีความยากจน และมีอำนาจซื้อน้อย ก็ไม่สามารถดึงดูดการลงทุน จึงทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ดังนั้น การที่ประเทศมีรายได้ที่แท้จริงต่ำ จึงไม่กระตุ้นให้เกิดการลงทุน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มีปัญหาในการส่งเสริมการลงทุน เนื่องจากแรงจูงใจที่จะก่อให้เกิดการลงทุนมีน้อย เพราะประชาชนไม่ค่อยมีกำลังซื้อ

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้ คือ จะต้องเร่งส่งเสริมให้มีการลงทุนมากขึ้น ต้องจัดให้มีสิ่งจูงใจสูงพอ เมื่อมีการลงทุนเพิ่มมากขึ้น ประสิทธิภาพการผลิตจะสูงขึ้นตาม ทำให้คนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินเหลือเก็บมากขึ้น และอีกด้านหนึ่งคือการเร่งระดมเงินออมเข้าสู่สถาบันการเงิน เพื่อเปลี่ยนกลับไปเป็นเงินลงทุน เมื่อมีเงินลงทุนมากขึ้นก็จะมีการผลิต ประชาชนมีงานทำ มีรายได้ มีเงินออมเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งจะเป็นตัวเร่งกระตุ้นให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจนครบวงจร⁴

ดังนั้นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ก็คือขาดแคลนทุน เพราะทุนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับระบบเศรษฐกิจทุนนิยม การขาดแคลนทุนหรือปัญหาในการสะสมทุน จะเป็นบ่อเกิดของ "วัฏจักรแห่งความยากจน" อันเนื่องมาจากสาเหตุของการขาดแคลนทุนเนื่องจากการระดมเงินออมทำได้ยาก เพราะประชาชนมีความสามารถในการออมต่ำ เนื่องจากมีรายได้ต่ำ ซึ่งเป็นผลมาจากประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ เพราะขาดแคลนทุนในการพัฒนาการผลิต ซึ่งการขาดแคลนทุนมีผลมาจากการขาดการออม วนเวียนเป็นวัฏจักรอยู่เช่นนี้

⁴ ทวี วิริยทรัพย์, ตลาดหลักทรัพย์และตลาดการเงิน (กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือบริหารธุรกิจพานิชยกรรม คร.ศรีสง่า กรรณสูตร, 2526), หน้า 2.

ประเด็นปัญหาที่ทำการศึกษา

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนทุน จึงเป็นปัญหาหนึ่งที่รัฐบาลในหลาย ๆ ประเทศต้องเผชิญอยู่ แนวทางและกลไกต่าง ๆ ที่สนับสนุนการระดมทุนจึงถูกหยิบยกขึ้นมาใช้ ตลาดหลักทรัพย์ก็เป็นแหล่งระดมเงินทุนที่สำคัญแหล่งหนึ่ง ซึ่งประเทศกำลังพัฒนาหลาย ๆ แห่งในโลกใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการระดมทุนเพื่อพัฒนาประเทศแทนการกู้ยืม ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันได้กำหนดให้การส่งเสริมและพัฒนาตลาดทุนเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแทบทุกฉบับ ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายในการเร่งระดมเงินลงทุนทั้งจากในประเทศและต่างประเทศเพื่อนำมาลงทุนในการพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากประเทศไทยยังคงประสบปัญหาการขาดแคลนเงินทุนเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศอยู่มาก ดังนั้นวิธีการและมาตรการต่าง ๆ ในการส่งเสริมและชักชวนให้ประชาชนทั่วไปทั้งนอกและในประเทศ นำเงินของตนมาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ของไทย จึงได้ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้อย่างมากมายในแนวนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลแต่ละยุคสมัย

อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากการดำเนินตามนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดทุนเพื่อการเร่งระดมทุนนั้นยังมีปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อการเสริมสร้างบรรยากาศในการลงทุนไม่น้อย นั่นคือเสถียรภาพและประสิทธิภาพของรัฐบาล สิ่งนี้มีผลกระทบอย่างมากต่อการตัดสินใจในการลงทุน นอกเหนือไปจากปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพราะรัฐบาลคือผู้กำหนดแนวทางและเป็นผู้บริหารประเทศ ดังนั้นรัฐบาลที่มั่นคง และมีความสามารถ ได้รับการยอมรับ จึงมีแนวโน้มที่จะบริหารประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาได้ จุดนี้เป็นจุดที่นักลงทุนพิจารณาให้ความสำคัญก่อนการตัดสินใจในการลงทุน

เมื่อเสถียรภาพและการบริหารงานของรัฐบาลส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุนเช่นนี้ จึงเป็นประเด็นที่น่าทำการศึกษาว่าในอดีตที่ผ่านมาเสถียรภาพและการบริหารงานของรัฐบาลไทย ได้ส่งผลกระทบอย่างไรบ้างต่อบรรยากาศ และภาวะในการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งผลกระทบดังกล่าวจะพิจารณาได้จากการเปลี่ยนแปลงระดับของดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งจะมีการปรับตัวขึ้น-ลง ตามข่าวสารและข้อมูลทางเศรษฐกิจและการเมืองอยู่เสมอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่าเสถียรภาพของรัฐบาลในขณะหนึ่งมีผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างไร
2. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของรัฐบาล ในการเสริมสร้างบรรยากาศการลงทุน
3. เพื่อทดสอบว่าดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสามารถใช้เป็นเครื่องมือชี้วัดอุณหภูมิทางการเมืองและความรู้สึกของนักลงทุนและประชาชนบางส่วนที่มีต่อรัฐบาลได้เพียงไร

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษานี้มุ่งศึกษาในกรอบของแนวความคิดในเรื่องของเศรษฐกิจกับการเมือง, การพัฒนาเศรษฐกิจและแนวคิดเรื่องบทบาทของรัฐในการสะสมทุน ตลอดจนแนวทางที่เกิดขึ้นจริงในบางประเทศบนพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

สมมุติฐานในการวิจัย

เสถียรภาพและการดำเนินงานของรัฐบาลในขณะหนึ่ง ๆ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและนักลงทุนในการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งจะแสดงออกมาด้วยการเคลื่อนไหวขึ้น-ลง ของดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์ ในทิศทางที่สัมพันธ์กัน โดยดัชนีจะปรับตัวเพิ่มขึ้นในขณะที่การเมืองหรือรัฐบาล มีเสถียรภาพที่มั่นคง และจะปรับตัวลดลง เมื่อมีเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง และการเคลื่อนไหวของดัชนีฯ สามารถบ่งบอกถึงการตอบรับ (feedback) ต่อการบริหารงานของรัฐบาลได้

ขอบข่ายของการศึกษา

1. ในการวิจัย มีปัจจัยประกอบที่ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงของราคาดัชนีหลักทรัพย์หลายประการ โดยแยกออกเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจ(และการเงิน) และการเมือง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนปัจจัยทางด้านจิตวิทยาในบางขณะ ซึ่งในการศึกษา มุ่งให้ความสนใจในประเด็นการเมืองภายใน และปัจจัยทางด้านจิตวิทยาเป็นสำคัญ

2. ปัจจัยในแต่ละด้านมีความคาบเกี่ยวอย่างใกล้ชิด ในบางขณะไม่สามารถแยกออกจากกันอย่างเด่นชัดได้ หรือบางขณะมีปัจจัยกระทบมากกว่าหนึ่ง ซึ่งอาจมีผลหักล้างกันหรือเสริมกัน

3. ช่วงเวลาในการศึกษาเริ่มตั้งแต่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เปิดทำการคือ ปี พ.ศ. 2518 จนถึงช่วงกลางปี พ.ศ. 2538

ระเบียบวิธีการศึกษา

1. การวิจัยเอกสาร (documentoury researsh) รวบรวมและศึกษาข้อมูลโดยการค้นคว้าจากหนังสือ, บทความ, วิทยานิพนธ์ เพื่อทราบถึงแนวคิดและวิธีวิเคราะห์ ค้นคว้าจากบทความ, วารสาร, หนังสือพิมพ์, รายงานประจำปีของสถาบันทางการเงิน รวมถึงเอกสารที่ไม่ตีพิมพ์จากฝ่ายวิจัย ธนาคารแห่งประเทศไทย ,ฝ่ายวิจัย ธนาคารกสิกรไทย รวมถึงสถิติและข้อมูลจากห้องสมุดตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อทราบถึงสภาวะทางการเมือง และสภาวะของการซื้อขายหลักทรัพย์

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (depth interview) รวมถึงการพูดคุยต่อบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสาขาอาชีพ และผู้มีประสบการณ์ในส่วนของนักธุรกิจ-การเมือง, ผู้บริหารในสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนตลอดจนผู้ปฏิบัติงานในสถาบันการเงิน และนักวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจ เพื่อทราบถึงข้อมูลรายละเอียด ทักษะคิด ประสิทธิภาพและข้อชี้แนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของรัฐบาลที่มีต่อภาวะการลงทุนเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะที่ไม่เอื้ออำนวยต่อบรรยากาศการลงทุน
2. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจทำการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. ทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนบางส่วนต่อการบริหารงานของรัฐบาล